

Informatieblad 'Een genderkind in de klas'

Genderdysfore kinderen, of kortweg genderkinderen, zijn kinderen waarbij de hersenontwikkeling niet in overeenstemming is met de fysieke verschijning: oftewel een meisje in een jongenslichaam of een jongen in een meisjeslichaam.

Leerlingen die genderdysfor, dus 'anders' zijn, lopen het risico om door klasgenoten te worden buitengesloten en gepest. Omdat de school de wettelijke verplichting heeft een veilige omgeving voor alle kinderen te scheppen, informeert G&S onderwijspersoneel over omgaan met genderdysforie op school: hoe zorgt de school voor veiligheid in de klas, in de gang, op het plein, zodat genderleerlingen energie overhouden om te leren en voor contacten met andere leerlingen?

Genderkinderen

Genderdysforie: gevoelens van verwarring of onbehagen als gevolg van het niet overeenstemmen van de genderidentiteit (= het gevoel man te zijn of vrouw te zijn) en het lichamelijke geslacht.

Genderdysforie is zichtbaar in gedrag

Gendermeisjes spelen met jongensspeelgoed, willen op voetbal en/of vragen jongenskleiding. Ze hebben vooral vriendjes. Soms zeggen ze dat ze een jongen willen zijn of dat ze zich een jongen voelen. De jongens dragen het liefst meisjeskleiding, spelen bij voorkeur met barbies of poppen, hebben vooral vriendinnen, vragen bij vlagen om sieraden en/of maken zich op. Soms zeggen ze dat ze een meisje willen zijn of zijn.

Onder de zes jaar wordt het in de regel niet vreemd gevonden als jongens met poppen spelen en een jurk aandoen. Stoer meidengedrag wordt vaak nog makkelijker geaccepteerd. Maar naarmate genderkinderen ouder worden, wordt de sociale druk om zich sekse-conform te gedragen groter. 'Afwijkend' gedrag is in het verleden afgedaan als een 'fase', of verklaard door leerkrachten uit het overlijden van een moeder of een vader. Nu wordt het – na uitgebreid onderzoek op de VU/Amsterdam – van een wetenschappelijk etiket voorzien: 'genderdysforie'.

Jochem

"Toen ik ongesteld werd begonnen de problemen pas echt ... Ik begreep als kind al niets van meisjes. Giechelen op het schoolplein, wenkbrauwen epileren, eindeloos in de spiegel staren en kletsen over van alles. Ik had er helemaal niets mee. Vanbinnen ben ik altijd man geweest, bij mij is de buitenkant verkeerd geleverd ..."

Linda 2007

De laatste tijd wordt steeds vaker aandacht besteed aan genderdysforie. Een aantal scholen heeft genderkinderen in de klas. Omroepen maken programma's en tijdschriften publiceren interviews met moeders van genderkinderen en genderkinderen zelf. Voor de meeste onderwijzers zal het verschijnsel genderdysforie niet geheel onbekend zijn.

Voor scholen die (meer) informatie zoeken ga naar de rubriek [links](#) transgender.

Willem was negen toen hij in een jurk naar school ging. Zijn moeder herinnert zich dat ze de school meteen heeft gebeld: "Willem komt eraan in een jurk." Dat had helemaal niet hoeven. Zijn klasgenoten hadden het niet eens gezien, voor hen was Willem een meisje.

Volkskrantmagazine 2005

(Niet) welkom

Scholen lijken in de praktijk verschillend te reageren op deze genderkinderen. Zo bleek in 2007 een genderkind halverwege het schooljaar niet welkom te zijn op een vrije school, omdat deze zevenjarige leerling niet in de groep zou passen. Gelukkig vonden de ouders een montessorischool waar hun zoon die zich een meisje voelt, wel welkom is. De ouders gingen juist op zoek naar een andere school, omdat hun kind op de oorspronkelijke basisschool vreselijk gepest werd.

Een VPRO-documentaire brengt de basisschool van Luus, geboren als Lucas in beeld. Op deze basisschool lijkt geen van de kinderen meer een probleem van deze seksewisseling te maken. Ze praten over 'Luus' en over 'zij'. Tussen de regels door is hoorbaar dat Luus eerder wél veel geplaagd is. Dat ze alleen stond op het plein, omdat ze niet mee wilde spelen met de jongens en niet mee mocht spelen met de meisjes. De klas vond het in het begin raar dat Lucas in meisjeskleden naar school kwam en alleen nog maar regeerde als ze aangesproken werd met Luus. Maar ondertussen is de klas eraan gewend: "Als zij een meisje wil zijn, moeten wij haar de kans geven om een meisje te zijn."

*Klasgenootjes over Lucas die nu Luus is:
"Fijn dat ze gewoon kon zijn, wat ze wou zijn."
"Het is gewoon een mens, een apart mens."*

V.R.E.E.M.D.E E.E.N.D. 4 december 2007

Bij de aanmelding voor een middelbare school, gaat een ouder een gesprek aan met de schoolleiding, omdat zij zeker wil weten of de school haar kind kan en wil begeleiden. Haar zoon wil namelijk na de zomervakantie als meisje naar de brugklas. Bij een andere school kreeg ze nul op rekest. Deze school zegt volmondig 'ja' en ontwerpt samen met de ouders een traject.

(Niet) vanzelf

Sommige basisscholen lijken een genderkind moeiteloos te accepteren, soms met een enkele opmerking van de leerkracht: "Noah is een jongen die van meisjesdingen houdt."

"Ik ben een Kelly", zei Manon – geboren als jongen – toen ze haar klasgenoten uit groep 5 vertelde waarom ze voortaan als meisje naar school kwam. Kelly van der Veer was de Big Brother-deelnemer die onthulde dat ze geboren is als man.

Volkskrant 2007

Over het algemeen is het belangrijk dat een genderkind zelf zijn/haar verhaal kan vertellen of met de klas naar beeldmateriaal over een ander genderkind kan kijken. Bijvoorbeeld de VPRO-documentaire *Van Lucas naar Luus* van de VPRO.

Kijk hier voor meer [documentaires en \(voorlees\)boeken](#).

Laat het initiatief voor een presentatie in de klas bij het genderkind. Schep als leerkracht/mentor de voorwaarden. Doe een en ander altijd in overleg met de ouders van het genderkind.

“Een paar weken geleden had Nicky een spreekbeurt over genderdysforie. Sindsdien wordt hij iets minder geplaagd, omdat klasgenoten nu weten wat er met hem aan de hand is.”

Bron: europeants.org/WTPS/Papers/haatpiemeltje.htm

Behalve voorlichting over genderdysforie, is meer nodig om voor genderkinderen een veilige omgeving te scheppen. Onderstaand schema geeft weer welke acties ondernomen moeten worden en wie deze acties moet ondernemen om voor een genderleerling een veilige situatie te scheppen. Kernwoorden hierbij zijn: openheid, betrokkenheid, veiligheid en professionele begeleiding.

Belangrijk is om niet te wachten met actie totdat er problemen zijn, maar om proactief te handelen.

Overleg met ouders over scheppen van veiligheid voor genderkind op school	Schoolleiding met groepsleerkracht/mentor
Bewust plaatsen in bepaalde klas (met sociale contacten)	Schoolleiding
Contact met de genderleerling (wekelijks)	Groepsleerkracht/mentor
Contact met broertjes, zusjes genderleerling die ook op school zitten (regelmatig)	Groepsleerkracht/mentor van broertjes/zusjes
Informereren personeel	Schoolleiding op algemene personeels-vergadering
Informereren klasgenoten	De genderleerling tijdens de (mentor)les
Informereren ouders van de klasgenoten Informereren ouders andere klassen	De ouders van de genderleerling op de ouderavond Schoolleiding met ouders, per brief
Toezicht in de klas, gang, plein (overblijf, naschoolse opvang)	Groepsleerkracht/docenten/conciërges, (overblijfkrachten, opvangkrachten)
Ingrijpen bij pestgedrag	Schoolleiding
Ingrijpen bij acting-out genderleerling	Groepsleerkracht/mentor
Externe ondersteuning van ouders en genderleerling en broers, zusjes	Stichting Berdache/transvisie-humanitas
Contacten met de ouders per kwartaal	Schoolleiding samen met groepsleerkracht/mentor

Praktisch

Op school moeten ook oplossingen voor alledaagse zaken worden gevonden. Maak hiervoor duidelijke afspraken. Liefst in de klas, zodat ze voor alle leerlingen duidelijk zijn.

- Toilet: jongens- of meisjes-wc.
- De gymles: omkleeden en douchen bij de jongens of bij de meisjes.
- Schoolkamp: slapen bij de jongens of bij de meisjes.
- Afspraken met ouders: over hoe het kind aan te spreken, naam, hij/zij.
- Leerlingadministratie: welke sekse.

Pesten, zelfvertrouwen, weerbaarheid, sociale vaardigheden

Naarmate genderkinderen ouder worden, wordt de sociale druk om zich sekse-conform te gedragen groter. Genderkinderen kunnen door andere kinderen in de klas worden 'gestraft' voor hun onaangepaste gedrag. Ze worden gepest of buitengesloten. Met name in de puberteit kan een en ander heftige vormen aannemen. Maar net als bij andere pesterijen, vraagt dit om lik-op-stuk-ingrijpen, of zoals een onderwijzer zegt:

Laatst kwam er een nieuw jongetje in de klas. Hij stond wel even te kijken van Jerke – genderleerling – maar al snel merkte hij dat het 'not done' was om hem te pesten. Het is één keer uit de hand gelopen. Toen waren er een paar jongens, echt van die rouwdouwers, hem tegenhielden bij de fietsenrekken Jerke moest bewijzen dat hij een jongetje was. Ik heb die jongens daar flink op aangesproken, sindsdien is het voorbij."

Bron: europeants.org/WTPS/Papers/haatpiemeltje.htm

Daarnaast is het belangrijk dat genderkinderen zelfvertrouwen ontwikkelen. In de schoolsituatie zijn aanmoedigingen en complimenten belangrijk. Ook moeten genderkinderen leren omgaan met reacties van anderen. Mogelijk kunnen andere leerlingen meedenken hoe een genderkind kan reageren op verbazing en negativiteit vanuit de omgeving.

Tot slot

Laat een genderkind voelen dat hij/zij op school echt terecht kan voor steun en aandacht. Maar heb ook oog voor andere leerlingen. Leerlingen die bevriend zijn met de genderleerling kunnen hierop door andere leerlingen 'afgerekend worden'. Dergelijke loyaliteitsconflicten vragen aandacht van de leerkracht/mentor.

Genderdysforie kan voor andere leerlingen basale zekerheden aantasten: 'een man is een man en een vrouw is een vrouw'. Deze leerlingen kunnen in hun onzekerheid boos worden, omdat hun wereldbeeld wordt verstoord. Ook zij moeten ruimte krijgen voor hun gevoelens en vragen.

Adressen

Stichting Transvisie, centrum voor genderdiversiteit

Postbus 15830

1001 NH Amsterdam

[T] 020 - 57 39 480

[E] info@transvisie.nu

Berdache

Ouders van genderkinderen; werkgroep voor ouders. Ouders van genderkinderen kunnen terecht bij Berdache, een werkgroep voor ouders van genderdysfore kinderen tot ongeveer achttien jaar. Ook pleegouders, verzorgers en andere familieleden zijn van harte welkom bij Berdache. Berdache is opgericht in maart 1998, als onderdeel van Transvisie.

Materialen op de G&S website

[G&S Filmlijst genderdysforie](#)

[G&S Boekenlijst genderdysforie](#)

Beeldmateriaal

Op de dag dat ik besloot Nina te zijn is een documentaire van de VPRO over een transgender kind.

De jeugddocumentaire is te bekijken op de dubbeldvd *Echt gebeurd* en *Mevrouw Ten Kate*.

De dvd is te bestellen via de webshop van de [VPRO](#).